

Hylocomium splendens (Hedw.) Schimp., *Pellia epiphylla* (L.) Corda, *Ptilidium ciliare* (L.) Hampe czy *Phaeoceros laevis* (L.) Prosk.

Niniejszy atlas na pewno zainteresuje licznych kolekcjonerów tego typu wydawnictw, ale w pierwszym rzędzie powinien cieszyć się dużym powodzeniem i popularnością w samych Chinach. Po latach zastoju, w ostatnich dekadach chińska briologia przeżywa okres rozkwitu, który znaczony jest m.in. ukończeniem ośmiotomowej Flory mchów Państwa Środka, licznymi Florami lokalnymi oraz ogromnym wzrostem liczby samych badaczy mszaków w całym kraju. Można być pewnym, że takie przewodniki jak tu omówiony przyczynią się do dalszej popularyzacji tych roślin w Chinach. – RYSZARD OCHYRA, *ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.*

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0051>

LI ZHANG & QIN ZUO. 2016. **Higher plants of China in colour. Volume I. Bryophytes.** 226 str., 633 kolorowe fotografie. Twarda oprawa, format 33,8 × 23,6 cm. Science Press, Beijing. Cena: 238 CNY. ISBN 978-7-03-047062-1.

Chiny są krajem mającym jedną z najbogatszych flor w świecie, liczącą ponad 35 tysięcy gatunków rodzimych i uprawnych roślin wyższych oraz około 3 tysiące mszaków, spośród których ponad 15 tysięcy gatunków stanowią endemity. Niezwykle bogata różnorodność świata roślinnego tego ogromnego azjatyckiego kraju została opisana w licznych lokalnych Florach oraz w kilkudziesięciotomowej *Flora Reipublicae Popularis Sinicae* i jej angielskiej wersji *Flora of China*, a w przypadku mszaków w dziesięciotomowej *Flora Bryophytorum Sinicorum*¹ i jej angielskiej wersji *Moss Flora of China*². Wszystkie te Flory są ilustrowane rycinami kreskowymi, które oczywiście mają bardzo dużą wartość dla użytkowników przy oznaczaniu materiałów. Ponadto chińska literatura botaniczna dysponuje monumentalnym pięciotomowym dziełem ikonograficznym – *Iconographia Cormophytorum Sinicorum*, wydanym w latach 1972–1976 oraz dwutomowym suplementem do niego, opublikowanym w latach 1982–1983, które obejmują ryciny roślin naczyniowych Chin.

W ostatnich dekadach w ikonografii botanicznej, obok tradycyjnych rycin kreskowych, coraz większego znaczenia zaczęła nabierać także kolorowa fotografia, która szerokim frontem wkroczyła do Flor i przewodników do oznaczania roślin. Sprzyjał temu niebywały postęp w technice poligraficznej, umożliwiający perfekcyjny druk kolorowych fotografii, szczególnie ważny dla wiernego oddawania barw kwiatów czy samych roślin. Rynek wydawniczy w większości krajów rozwiniętych został dosłownie zalany różnej jakości kolorowymi atlasami roślin, prezentującymi także zróżnicowany poziom naukowy. Oprócz licznych amatorskich przewodników, pojawiły się również opracowania atlasowe roślin, w które zaangażowani są zawodowi botanicy i systematycy, gwarantujący ich wysoki standard naukowy.

Jednym z takich wydawnictw jest dziewięciotomowy atlas roślin wyższych Chin. Idea tego projektu narodziła się w ostatnich latach ubiegłego wieku i była doskonalona przez kolejne lata, a sporo energii i czasu włożono przede wszystkim w nagromadzenie materiału zdjęciowego, który byłby reprezentatywny dla ogromnie zróżnicowanej flory Chin obejmującej różne strefy klimatyczne i typy siedlisk. Bardzo wartościowym źródłem fotografii roślin okazał się m.in. bank zdjęć chińskich roślin Instytutu Botaniki Chińskiej Akademii Nauk. Na szczęście wszystkie logistyczne problemy organizacyjne związane z tym ogromnym przedsięwzięciem zostały pomyślnie rozwiązane i w pierwszej połowie 2016 roku na półki księgarskie trafiło 9 tomów monumentalnego kolorowego atlasu roślin Chin, liczących w sumie ponad 4500 stron druku.

¹ Patrz recenzja R. Ochryra, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 20: 435–436 (2013).

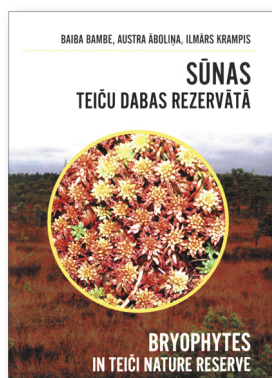
² Patrz recenzja R. Ochryra, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 21: 188–189 (2014).

Całą serię rozpoczyna najmniejszy z wszystkich tom poświęcony mszakom. Drugi w kolejności tom obejmuje paprotniki i rośliny nagozalążkowe, zaś 7 pozostałych tomów przedstawiciele 232 rodzin roślin okrytozalążkowych. Ogółem, we wszystkich tomach opublikowano ponad 20 tysięcy kolorowych fotografii, ilustrujących ponad 10 tysięcy gatunków, czyli nieco ponad jedną czwartą całej flory Chin. W omawianym pierwszym tomie uwzględnionych jest 614 gatunków, co stanowi około 20% całej brioflory Chin. W tej liczbie mieści się 130 gatunków wątrobowców, 477 mchów i 7 glewików, należących w sumie do 100 rodzin. Każdy gatunek ilustruje jedna lub dwie fotografie, ukazujące, w zależności od wielkości roślin danego gatunku, całą kępkę, darenkę lub plechę albo w zbliżeniu pokroje kilku osobników, fragmenty plechy, gametangiofory lub sporogony. Wszystkie zdjęcia zostały wykonane w naturze i, z małymi wyjątkami, są bardzo dobrej jakości.

Koncepcje gatunków i układ systematyczny rodzin zostały przyjęte za najnowszymi Florami i wykazami mszaków Chin. Niestety, w pewnych przypadkach można mieć uzasadnione podejrzenia odnośnie do poprawności oznaczeń ilustrowanych gatunków. Na przykład, *Codriophorus fascicularis* (Hedw.) Bedn.-Ochyra & Ochyra w ogóle nie występuje w Chinach i zdjęcie przedstawia z całą pewnością *C. anomodontoides* (Cardot) Bedn.-Ochyra & Ochyra, z którym gatunek ten był powszechnie mylony przez chińskich briologów. Natomiast zdjęcia podpisane jako *C. anomodontoides* i *C. brevisetus* (Lindb.) Bedn.-Ochyra & Ochyra ukazują mchy z włoskami hialinowymi na liściach, co jednoznacznie wskazuje na ich przynależność do rodzaju *Bucklandiella* Roiv. i najprawdopodobniej do gatunku *B. subsecunda* (Harv.) Bedn.-Ochyra & Ochyra. Podobnie jest ze zdjęciem *Niphotrichum ericoides* (Brid.) Bedn.-Ochyra & Ochyra, które zapewne ilustruje rozpowszechniony w Chinach gatunek *N. barbuloideus* (Cardot) Bedn.-Ochyra & Ochyra, podczas gdy *N. ericoides* jest niezmiernie rzadkim gatunkiem, znanym zaledwie z jednego lub dwóch stanowisk w północno-wschodniej części tego kraju. W omawianym atlasie można wskazać jeszcze kilka podobnych przypadków, co jest wynikiem błędnych ujęć taksonomicznych pewnych gatunków we Florach mchów tego kraju, na przykład z rodzajów *Schistidium* Bruch & Schimp. i *Grimmia*. Błędy te nie umniejszają jednak wartości omawianego przewodnika, gdyż zdecydowana większość gatunków jest poprawnie oznaczona, a zdjęcia niektórych z nich są tu publikowane po raz pierwszy. – RYSZARD OCHYRA, ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0052>

Baiba BAMBE, Austra ĀBOLIŅA & Ilmārs KRAMPIS. 2017. **Sūnas Teiču dabas rezervātā** [Bryophytes in Teiči Nature Reserve]. 249 str., 34 ryc., 232 mapy rozmieszczenia. Miękką oprawa, format 21,0 × 14,8 cm. Latvijas Valsts mežzinātnes institūts «Silava», Salaspils. Cena: nie podano. ISBN 978-9984-14-765-9.

Leżąca w północno-zachodniej części Nizy Wschodnioeuropejskiego Łotwa, podobnie jak sąsiednie Estonia i Litwa, jest krajem nizinnym, którego 57% powierzchni leży poniżej 100 m n.p.m., a zaledwie 2,5% powyżej 200 m n.p.m. Ponieważ cały obszar Łotwy był pokryty lądolodem w czasie ostatniego zlodowacenia bałtyckiego, jej powierzchnię pokrywają twory polodowcowe, a w krajobrazie dominują charakterystyczne formy polodowcowej – ozy, kemy, drumliny i wysoczyzny morenowe, pomiędzy którymi usytuowały się liczne jeziora oraz rozległe mokradła. Te ostatnie pokrywają około 10% powierzchni całego kraju, ale rozmieszczone są jednak bardzo nierównomiernie. Większość z nich skupiona jest w rejonach nizinnych, a najbogatszymi w torfowiska regionami są nadmorska kraina Vidzeme na pograniczu z Estonią oraz Łatgalia w południowo-wschodnim zakątku kraju, będąca krainą pojezierzy, w których torfowiska utworzyły się w najbliższym sąsiedztwie jezior w wyniku stopniowego procesu ich